

METODER FOR LESEOPPLÆRING

Ulike elever krever ulike metoder for leseopplæring. Ikke alle lesemetoder passer like godt for alle. Det er viktig at læreren vurderer hvilken metode som passer best til hvilke elever – i hvilke situasjoner.

Høytlesing

Læreren leser høyt for hele elevgruppen. Av og til bør læreren avbryte lesingen for å få respons på bestemte ting i fortellingen. Slike avbrytelser bør begrenses, slik at fortellingen får flyte fritt.

Felleslesing

Læreren og elevgruppen leser en tekst sammen. Læreren leser teksten høyt, slik at alle elevene er med i leseprosessen – uavhengig av leseferdighet. Alle elevene må kunne se teksten tydelig, enten ved en "Storbok" eller at teksten er på overhead/SmartBoard. Etter å ha lest igjennom teksten noen ganger, kan elevene etter hvert delta i lesingen sammen med læreren.

Felleslesing bør omfatte diskusjoner før, under og etter lesingen. Elevene bør få gi uttrykk for sine synspunkter, tanker og tolkninger. Det er hensiktsmessig at elevene leser teksten på egenhånd etter felleslesingen.

Felleslesing kan brukes i alle skolefag, spesielt når det gjelder faktatekster. Under felleslesingen får læreren anledning til å demonstrere hvordan man leser flytende. Læreren får også mulighet til å modellere hvilke lesestrategier som kan brukes og hvordan man bruker strukturelle og ortografiske ledetråder for å forstå nye ord.

Korlesing

Elevene leser et avsnitt av teksten i kor. Usikre lesere leser de ordene de kan, og får støtte av mer kyndige lesere. Læreren kan variere med å gi elevene beskjed om å bruke hviskestemme, heksestemme, høy stemme, skarpe-R etc.

Nevrologisk lesing

Læreren sitter ved siden av eleven og leser en kjent tekst (dvs. en tekst eleven har forstått). Både lærer og elev holder den samme boken og eleven forsøker å følge lærerens lesing. Eleven følger teksten med fingeren. Hensikten er å øke leseflyten. Her stopper man ikke opp for å diskutere teksten.

Lesing etter lydbok

Eleven lytter en eller flere ganger til et tekstavsnitt mens han følger med i teksten. Deretter leser han hele eller deler av teksten høyt for seg selv. Teksten som leses høyt skal nå ha riktig og tydelig uttale, god flyt og naturlige pauser. Metoden kan selvsagt også gjøres med andre tekster, men da må læreren lese dem inn på forhånd. Teksten som leses inn bør være lest inn med et litt tregere tempo enn normal lesehastighet.

Parlesing

Elevene leser lavmælt for hverandre, to og to, og skiftes på å lese en side hver. Når de har lest ut boken, stiller hver av dem et spørsmål om boken, som de så diskuterer.

Veksellesing / Ekkolesing

Veksellesing går ut på at læreren og eleven leser et lite avsnitt hver. Først leser den voksne, deretter leser eleven. Ved å vekse slik holdes interessen og motivasjonen for lesingen oppe.

Selvstendig lesing

Selvstendig lesing stiller store krav til elevens egeninnsats. Selvstendig lesing er en forutsetning for en vellykket leseutvikling. Det er viktig at eleven får tid og rom til lesingen, og at han får hjelp til å velge tekster som inspirerer. Selvstendig lesing trenger ikke å være lesing i bestemte bøker. Det kan også være lesing av oppskrifter, faktatekster, dikt og instruksjoner.

Skal elever kunne sette pris på og forstå litterære tekster, bør de få anledning til å snakke om dem og skrive om dem. Slik respons kan organiseres ved f. eks boksamtaler (fortelle en venn/lærer/noen hjemme om handlingen) eller ved skriftlig respons i form av korte brev til andre elever og/eller læreren. De kan også føre logg eller dagbok. Det går også an å f. eks tegne sin favorittscene, finne en setning man liker godt, noe man er uenig/enig i etc.

EARLY STEPS-METODEN

Early steps-metoden er et individuelt skriftspråklig treningsprogram som er utviklet på New Zealand. Tanken bak metoden er prinsippet som ligger bak utsagnet: "Den mest kritiske faktoren for utvikling av flytende lesing, er evnen til å gjenkjenne bokstaver, stavemønstre og hele ord uten anstrengelse." (Adams, 1990)

Metoden krever individuell og intensiv trening 30 minutter hver dag. Programmet følger samme framgangsmåte hver dag over en periode på 6-8 uker. Elementer fra metoden har blitt brukt i Lesesenterets veiledningsmateriell: "Ny Start" og andre steder også referert til som: "Lesebres".

"Early steps" vektlegger systematisk fonologisk trening og repetert lesing. Metoden anvender fonologiske kunnskaper mens elevene arbeider med å skrive ord i setningene. Eksplisitte fonologiske strategier blir lært underveis i programmet.

Metoden består av fire faser:

1. Repetert lesing av en kjent tekst
2. Ordanalyse
3. Setningsskriving
4. Lesing av en ny bok

1. Repetert lesing av en kjent tekst

Eleven leser høyt fra tre korte tekster eller bøker som han har lest tidligere. Den tredje av disse tekstene var ny for eleven dagen før. Repetert lesing øver opp fart, smidighet og automatisering.

Når elevene mestrer stadig vanskeligere bøker, er det kanskje ikke tid til å lese tre bøker i starten av timen. Da holder det med en eller to godt kjente bøker. Likevel bør man fortsatt lese i samme mengde tid på starten av hver økt. Det er ikke antallet boktitler som er viktig, men hvor mange minutter som brukes på lesing.

Det kan være hensiktsmessig å bruke en leseprotokoll for å finne mestringsnivået på lesingen. Eleven bør lese 80-90% av ordene i en tekst uten å stoppe opp.

2. Ordanalyse

Eleven får se en serie med bokstav-, bilde- og/eller ordkort. Jobber fonologisk/ortografisk med disse ordene:

- Fonologisk arbeid med enkeltlyder: Sorterer bilder av ord som begynner med forskjellige lyder. (Ball, båt og bok skal i samme kolonne fordi de begynner med språklyden /b/.)
- Korrespondansen mellom lyd og bokstav
- Bokstavmemory (B-b eller B-B)
- Sortering av ord som rimer
- Sortering av ord med samme vokallyd (land, vann, tann, sand)
- Lage ordsamling med enkelte høyfrekvente ord som eleven skal øve på. Leses hver gang til eleven kan det (da sendes det hjem) 1-3 nye ord pr. gang. Bør ikke være på totalt mer enn 20 ord.
- Øving på høyfrekvente ord (bingo, memory, lesehjul, lese på tid etc.)

3. Setningskriving

Eleven skriver en setning ut ifra sine egne erfaringer og ønsker. Eleven skriver de lydene og bokstavene eleven hører i hvert ord. Når eleven har skrevet setningen, skal han lese den høyt. (Læreren skal ikke skrive bokstavene for eleven, heller vise hvordan den ser ut på et annet ark.) Derneft skriver læreren setningen på en papirstrimmel. Eleven leser setningen en gang før læreren klipper setningen opp i de enkelte ordene (Lukk gjerne boken, så eleven ikke blir forstyrret av den måten han/hun har skrevet setningen på). Eleven skal nå pusle sammen setningen med ordene i riktig rekkefølge. Hele økten bør ikke ta mer enn ca. 7 minutter.

- Hvor mange ord har setningen din? (Kan stille større krav etter hvert)
- Hvilket ord begynner setningen med? Hvilken lyd kommer først der?
- Læreren kan tegne lydbokser for hver lyd i ordet
- Del opp flerstavellesord. La eleven skrive en stavelse av gangen
- Lær eleven korrekt skrivemåte av høyfrekvente ord (f. eks jeg, ikke, vil, er)
- Det skal alltid være et punktum på slutten av setningen. Det må vi få med!
- Vi må ha et mellomrom mellom ordene, så hvert ord får stå alene.
- Hva kan eleven / kan nesten som kan hjelpe som en løsningsstrategi i skrivingen? Hjelp eleven til å bruke de strategiene han/hun allerede har. "Dytt" eleven framover i logisk retning.

4. Lesing av en ny bok/tekst

Hver time avsluttes med at læreren presenterer en ny bok/tekstfor eleven. Meningen er at eleven skal lese denne i den første delen av neste time. Boken skal helst være litt vanskeligere enn den som ble lest dagen før. Eleven skal klare å lese ca. 90% av ordene alene. Det er selvfølgelig viktig at boken er tilpasset elevens leseferdighetsnivå og interesser.

- Bla igjennom boken og se på bildene først. Hva tror vi denne boken handler om? (Vi har ikke lov til å se på den siste siden før vi leser boken.)
- Bruk flest mulig av ordene i teksten i samtale på en naturlig måte. Skal vi lese om en katt, er det viktig å snakke litt om katter og bruke ord relatert til katter innledningsvis
- Snakk om hvilke forventninger eleven har til boken: bruk bilder, illustrasjoner, tittel, tema
- Læreren leser først og peker på hvert ord på en side. Så gjentar eleven (Ekko-lesing). Eleven skal peke på hvert ord når han/hun leser. Kanskje klarer eleven noen sider uten hjelp?
- Bruk kjente ord aktivt når dere leser. Oppmuntrende: "Dette ordet kjenner du igjen!" "Se på den første bokstaven. Hvilken lyd står den for?" "Les denne linjen igjen, men hopp over det ordet du ikke kunne. Hvilket ord tror du det kan være?" "Se på bildet en gang til. Hva er det bilde av?" "Høres ordet rett ut? – Passer det til fortellingen?" "Hvordan klarte du å lese dette ordet?" "Hvor mange ganger kan du finne ordet _____ på denne siden?"

Det kan være lurt å lage seg et skjema for notering fra hvert delement i programmet. På denne måten husker man fra gang til gang hva som ble tatt opp, og man sikrer en progresjon i programmet.

Invitér gjerne foreldrene til å være med på en økt som observatører. Da kan foreldrene få muligheter til å stille spørsmål for å hjelpe barnet. Læreren modellerer for foreldrene.

Mer litteratur om metoden:

Andreassen, A. B. og Engen, L.: Metodehefte: "Ny start", Lesesenterets veiledningsmaterieel; 2006
 Santa, C.: Lære å lese. En innføring i Early Steps-metoden. Stiftelsen Dysleksiforskning; 2005

HELHETSLESING

Helhetslesing har en spesiell framgangsmåte som består av vekselbruk mellom tekstens helhet og deler.

Forarbeid: Først samtaler eleven og læreren om teksten. Hva slags type tekst det er, hva man kan forvente av denne sjangeren, bilder, illustrasjoner etc. (Læreren har funnet teksten på forhånd.)

Helhet: Læreren leser for eleven mens han/hun følger med i teksten. Sammen snakker de om tekstens innhold. Deretter leser eleven med støtte fra læreren, gjerne i kor.

Detaljarbeid: Så kommer en arbeidsfase med utvalgte deler av teksten. Detaljoppgavene kan være på ulike språklige nivåer: fonem, stavelse, morfem, syntaks eller semantikk. Hver detaljoppgave har et fast arbeidsprogram. Arbeidsfasen inneholder også skrivning, og eleven får gradert støtte fra læreren. Læreren har fokus på strategilæring og arbeidsprosesser. Det finnes et eget ressurshefte for eksempler på arbeidsoppgaver til denne fasen. (Helhetslesing i praksis, Bredtvet kompetansesenter.)

Helhet: Etter denne arbeidsfasen vender man tilbake til teksten. De språklige elementene som det har blitt arbeidet med i arbeidsfasen settes inn i teksten som helhet. Eleven leser så teksten i sin helhet flere ganger alene. Målet er at eleven skal oppleve at han leser bedre enn i første fase. Eleven bevisstgjøres på sammenhengen mellom arbeidet som er gjort i arbeidsfasen og teksten. Læreren understreker og viser effekten av å bruke en bestemt strategi.

Logg: Arbeidsøkten avsluttes med en samtale om elevens læring, og skrivning i loggbok.

DETALJNIVÅET I HELHETSLESING

Fonemnivå (bokstav-lyd)

- **Lydstaving (fonologisk analyse)**
 - Sortere ord etter felles framlyd, vokallyd, utlyd eller rim
 - Stave ord med bokstavbrikker
 - Analyse av minimale par
 - Frosts språkleker
- **Silhuettstaving (integre helhet - bokstavnivå)**
 - Bruker bokstavruter (loft-stue-kjeller). Rutene angir ordets omriss og antall lyder (evt. noen bokstaver for å hjelpe til). Eleven skal plassere riktig ord i rutene.
 - Bruker tomme bokstavruter. Læreren leser opp et ord. Eleven peker på riktig silhuett. Eleven staver ordet og sammenligner med silhuetten. Lærer dekker over silhuetten. Eleven skriver ordet. Eleven kontrollerer om ordet stemmer med silhuetten til slutt.
- **Lage ord (funksjonell bokstavkunnskap)**
 - Finne ord til et kort med bokstaver på
- **Lytt og lag ord (fonologisk analyse og funksjonell bokstavkunnskap)**
 - Eleven får lest opp et ord, skal si og lydere ordet, skriver så ordet (Orddiktat med lydrette ord – fokus på lydering)
- **Finn ord og plasser i skjema (nøyaktig ordanalyse)**
 - Eleven finner ord i teksten med et visst antall stavelser. Skriver ordet. Plasserer det i ruteskjema (kkvk). Eleven må analysere ordet før det plasseres i skjemaet. Kan varieres med flere stavelser og antall bokstaver

Stavelsesnivå

- **Regler for stavelsesdeling (Et redskap)**
 - Lære regelen for hvordan man deler – fokus på vokal og konsonant
- **Å lære stavelsesdeling (En rutine)**
 - Lese ordet. Prikke under vokalene. Sette strek mellom stavelsene. Klappe stavelsene. Evt. finne stammen av ordet (morfemet)
- **Brikkestaving (Fonem- og stavelsesnivå)**
 - Et ord med flere stavelser skrives på ulike brikker (3 stavelser 3 brikker). Lyderer stavelse for stavelse, trekker sammen til slutt. Brikkene snus for hver stavelse som leses. Brikkene snus tilbake og ordet skrives som diktat.
- **Puslehistorier**
 - En historie leses og snakkes om. Innholdet klippes opp i stavelser. Eleven sorterer stavelsene i TYPE stavelse (Forstavelser, midtstavelser, enstavelsesord og sluttstavelser). Her gjelder altså plassering, ikke hvilke ord de hører til. Teksten samles tilbake igjen til meningsbærende tekst. Leses som en helhet
- **To arbeidsark for arbeid med stavelser i ord**
 - Små setninger deles i stavelser. Disse analyseres 1/2/3 stavelser
 - Stavelsene settes inn i et bestemt trappeskjema

Morfemnivå

- **Finne ord i ord**
 - Finne så mange ord som mulig eller to hovedmorfemer
- **Morfemoppgaver (sammensatte ord, forstavelser, endelser, m.m.)**
 - Sette sammen ord til sammensatte ord
 - Dele opp sammensatte ord
 - Bygge nye ord ut ifra et rotmorfem (lykke = ulykke, lykkedag, lykkelig)
 - Finne ord med samme ending (lykkelig, rolig, dårlig, farlig)
 - Lage ord med samme ending (-het, -skap, -else, -ing)
 - Finne ord med samme forstavelse
 - Lage ord med samme forstavelse

Syntaksnivå

- **Setningsdanning**
 - Legge setning med ordkort. (Per leker i den store skogen)
 - Lager en ny setning med samme ordkort – hvordan endres betydningen? (I den store skogen leker Per)
 - Lager en spørresetning med ordkortene (Leker Per i den store skogen?)

Rettskriving

- **Arbeidsark for lydrette og ikke-lydrette ord**
 - Setter inn ordene i teksten i et ABC-skjema (A = Ord jeg kan høre alle bokstavene. B = Ord hvor jeg ikke kan høre alle bokstavene. C = Hva gjør ordet vanskelig å lese?)
- **Hentediktat**
 - Eleven gjemmer en tekst et sted i rommet. Leser en bit av teksten, husker den inni seg, går tilbake og skriver tekstbiten ned i boka/på arket. Når hele teksten er hentet, kan eleven kontrollere ortografien på det som er skrevet. (Det er lov til å gå tilbake for å tittle i teksten)

Mer litteratur om metoden:

Bredtvet kompetansesenter: "Helhetslesing i praksis" Metodehefte for lærere.

<http://www.norsknettskole.no/student07/107benteamun/>

REPETERT LESING

Repetert lesing kan være en god metode for å øve elevene opp til å lese sammenhengende tekst raskt og flytende. Ved hjelp av metoden møter elevene de samme ordene mange ganger. Etter hvert som mange ord blir lest, bare ved å kaste et raskt blick på dem, automatiseres leseferdighetene. Automatisert leseferdighet fører igjen til bedre leseforståelse. Metoden understreker hvor viktig øving er for at elevene skal oppnå god leseferdighet.

Repetert lesing kan gjennomføres på ulike måter. Det kan brukes sammenhengende tekst, høyfrekvente ord, lyder og lydforbindelser. Korte og ikke for vanskelige tekster må brukes i repetert lesing.

Grunnmetoden av repetert lesing:

1. Teksten leses høyt i rolig tempo for eleven. Det kan være en fordel for mange at det pekes på ordene som leses
2. Parlesing av teksten. Dette gjøres én til tre ganger
3. Eleven leser teksten på egenhånd. Hvis eleven leser et ord feil, eller bruker lang tid på å lese et ord, sier læreren ordet. På denne måten kommer eleven lettere gjennom teksten, og det blir mer flyt over lesingen

Andre eksempler på gjennomføring:

- Repetert lesing av sammenhengende tekst og ordsamlinger
 1. Læreren tar tiden og eleven leser stille i ett eller to minutter. Eleven merker av hvor langt han har kommet. Hvis han rekker hele teksten, begynner han forfra igjen.
 2. Læreren leser teksten høyt mens eleven følger nøye med.
 3. Eleven øver på teksten. Det kan skje på skolen eller hjemme. Teksten kan leses både høyt og stille.
 4. Eleven leser på nytt i ett eller to minutter og merker av hvor langt han har kommet.
 5. Vurdering av resultatet. Hvor mye lenger kom eleven etter å ha lest teksten på denne måten?
- Læreren leser en tekst først for eleven. Sammen gjennomgår de vanskelige ord og evt. syntaks. Eleven forsøker å lese samtidig med læreren. Deretter leser læreren en setning høyt. Eleven gjentar denne. Slik fortsetter det helt til teksten er lest.
- Alternativt kan teksten, eller deler av teksten, leses om og om igjen til eleven oppnår en leseflyt på 85 ord i minuttet. Det som leses høyt skal nå ha riktig og tydelig uttale, god flyt og naturlige pauser.

Mer litteratur om metoden:

Klinkenberg, J. E. (2005) "Å bedre barns leseflyt" Aschehoug
Arbeid med ord læremidler AS: (Repetert lesing 1-3)

VEILEDET LESING

Veiledet lesing foregår i små grupper på fire til seks elever. Gruppene kan settes sammen med utgangspunkt i elevenes interesser, erfaringer eller leseferdigheter. Gruppene endres stadig fordi elevene utvikler seg i forskjellig takt, eller at elevene har ulike behov. Læreren velger en tekst eller bok som passer til elevens nivå og interesser. Målet er at elevene skal klare å lese den med veiledning fra læreren, men at elevene også må strekke seg litt. Veiledet lesing bør foregå ved et bord, ved en gruppe av pulter eller på madrasser på gulvet. En sirkel er det beste oppsettet, for da kan alle se både på hverandre og læreren mens de leser og snakker om teksten.

1. Det er viktig at læreren setter et læringsmål for hver lesegruppe. Målene kan dreie seg om teknisk lesing, sjangrer, oppbygging, begreper, etc. Her er noen eksempler:

- Gjenkjenne bokstaver
- Utforske morfemer, finne forstavelser og endelser
- Snakke om forside, tittel, innholdsfortegnelse, vaskeseddel
- Avsnitt, linje, rad, kolonne
- Diftonger
- Tegnsetting
- Forskjellen mellom et ord og en setning
- Stor bokstav i egennavn
- Finne sammensatte ord
- Finne rimord
- Finne høyfrekvente øveord
- Bildetekst, overskrifter

2. Læreren innleder arbeidsøkten med å presentere teksten. Gjerne ut ifra opplevelser, tittel, illustrasjoner, stedsnavn etc. Hensikten er å skape motivasjon for lesingen og å lede elevene inn i tekstens innhold. Læreren stiller spørsmål som f. eks:

- Hva slags tekst er det vi skal lese?
- Tror dere at den er sann?
- Hva tror dere vi skal lese om i denne boken?
- Har du vært med på noe lignende?
- Hva tenker du om...?
- Tenk hva som kan skje hvis...

3. Etter presentasjonen leser elevene teksten inne i seg. Læreren kan evt. avbryte for å snakke om innholdet, eller la eleven lese hele teksten i ett strekk. Det er ikke å anbefale at elevene leser høyt etter tur på dette stadiet, for da får de ikke bearbeidet teksten og funnet fram til meningsinnholdet på egenhånd. Læreren kan evt. lese deler av teksten høyt og stille spørsmål underveis for å skape spenning i teksten. Læreren kan også stille spørsmål om lesestrategiene underveis:

- Hva kan du gjøre for å finne ut hvilket ord det er?
- Hvilken bokstav begynner ordet på?
- Se på bildet/tegningen. Kanskje det hjelper deg med å finne ut hva ordet er?
- Kommer du på et annet ord som ligner på dette ordet?
- Sjekk om ordet passer i teksten.

4. Når alle i gruppen er ferdige med å lese, kan de bli bedt om å snakke sammen om teksten og å stille spørsmål. Læreren må ha forberedt noen spørsmål som kan få i gang diskusjonen, men elevene bør også oppmuntres til å stille egne spørsmål. Her bør man snakke om både tekstens innhold og hvilke problemer elevene støtte på underveis (f. eks strategier, vanskelige ord, tekstens budskap). Samtalen skal legge til rette for at elevene kan lese og bearbeide boken hjemme – gjerne med støtte fra foreldrene.

Samtale om tekstens oppbygging

- Pek på tittelen når jeg leser den høyt
- Hvor står forfatterens navn?
- Hvorfor er det stor bokstav på det ene ordet?
- Hva betyr prikken på slutten av setningen?
- Hva er en illustrasjon?
- Hva er forskjellen på en illustrasjon og et bilde?
- Hva slags sjanger er denne teksten?

Spørsmål i begynneropplæringen

- Kjenner du igjen noen av ordene her?
- Pek på de ordene som begynner med bokstaven p.
- Kan du finne to like ord på denne siden?
- Kan du finne to ord som rimer?
- Kan du finne et ord med dobbel konsonant?
- Kan du finne noen ord du ikke kunne fra før? (Synonymer, antonymer, homonymer)
- Kan du finne et ord som skrives annerledes enn vi sier det?

5. Eleven bør ha teksten tilgjengelig i noen dager, slik at de kan lese den om igjen, eller ta den med hjem og lese den for familien. Når eleven har lest boken (det varierer hvor mange ganger og hvor lenge boken er med hjem) møtes lesegruppen igjen og snakker om det de har lest. Avhengig av hvilken sjanger og hvilket fokus det skal være på lesegruppen denne gangen, kan læreren stille ulike spørsmål. Se oversikt nedenfor.

FORSLAG TIL SAMTALE OM SJANGER

FORTELLING

Om tekstens handling

- Kunne denne fortellingen ha skjedd i virkeligheten?
- Hvor tror du forfatteren har fått ideen til boka fra?
- Hvordan synes du bildene til denne boka hjalp deg?
- Ville du brukt noen andre bilder eller illustrasjoner? Hvorfor?
- Hvilken del av fortellingen likte du best? Hvorfor?
- Hvilken del av fortellingen synes du er viktigst? Hvorfor?
- Hvor er det mest spennende i fortellingen?
- Hva lærte du av fortellingen som du ikke visste før?
- Kunne du merke når det skulle skje noe viktig i fortellingen? Hvordan?
- Hopper fortellingen fram og tilbake i tid?
- Hvor var vendepunktet i fortellingen?
- Hva ville du gjort hvis du var hovedpersonen?
- Hvorfor har forfatteren valgt å kalle boken for...?

Tekstens tema

- Hva er et tema?
- Prøver denne fortellingen å si oss noe om menneskene og hvordan de lever?
- Hva tror du er hovedtemaet i denne fortellingen?
- Hvordan får forfatteren fram hovedtemaet?

Om personene i teksten

- Har du møtt noen som minner deg om personene i fortellingen noen gang?
- Har du noen gang gjort det samme som personene i fortellingen? Hvorfor?
- Hvordan er forholdet mellom personene i fortellingen?
- Hvordan forandrer personene seg i løpet av fortellingen?
- Synes du personene håndterte problemene godt eller dårlig i løpet av fortellingen?
- Opptrådte noen av personene på en overraskende måte?
- Hvilken synsvinkel brukes i fortellingen? Hvordan får du vite det?

Om tekstens setting

- Hvor finner handlingen sted? Hvordan ser det ut der, hvordan høres det ut?
- Har du noen gang vært på et sted som det i fortellingen?
- Hvordan skildrer forfatteren settingen? Forandrer den seg?
- Hvordan stemning skaper forfatteren for å vise hvordan settingen er?
- Kunne denne fortellingen ha vært i en annen setting?
- Har settingen en dypere mening for personenes liv?
- Hva legger du merke til allerede på første side om settingen (stedet, tidspunkt, personene, atmosfæren, stil og tempo i språket)?

SKUESPILL

- Hva tror du stykket handler om?
- Hva er hovedtemaet i stykket?
- Hvem er personene? Hvordan er de? Er de troverdige?
- Hvorfor er stykket delt inn i flere akter?
- Hvilken rolle i stykket ville du likt å spille?
- Hvor er vendepunktet i stykket?

POESI

- Hva tror du dette diktet handler om?
- Hva slags sammenligninger bruker dikteren?
- Får diktet deg til å se annerledes noe noe? Hva?
- Hvilken strofe har samme mønster som denne?
- Kan du finne noen metaforer eller språkbilder? Hva er ditt yndlingsdikt? Hvorfor liker du det?
- Hvilken del i diktet liker du spesielt godt? Hvorfor?

BREV

- Hvorfor skriver denne personen? Hvem skriver vedkommende til?
- Hvordan blir tanker og følelser formidlet i dette brevet?
- Hvorfor er brev fra berømte personer så verdifulle? Er språket personlig? Saklig? Overbevisende?
- Hvorfor er språket brukt på denne måten?

REKLAME

- Hva skal denne reklamen selge? Hvordan? Til hvem?
- Hva gjør reklamen for å tiltrekke seg oppmerksomhet?
- Er det brukt følelser i denne reklamen? Hvordan?
- Sier reklamen noe om fakta eller personlige oppfatninger?
- Er teksten formell eller uformell?
- Hvilke metaforer eller bilder er brukt? Hvorfor?

BROSJYRER

- Hva vet du allerede om...?
- Hva lurer du på om...?
- Hva er hensikten med denne brosjyren?
- Tror du at denne informasjonen er viktig?

DAGBØKER OG AVTALER

- Hvorfor skriver folk dagbok?
- Hvorfor skrev denne personen på denne måten om ting?
- Er det mulig å få bekreftet om det som står i dagboken er sant?

INSTRUKSJONER

- Hva er hensikten med disse instruksjonene?
- Hva kan være vanskelig å forstå?
- Finnes det bildetekster? Hvordan hjelper disse teksten?
- Står det noen advarsler?
- Hvor står det viktigste i teksten?
- Er det tydelig angitt i hvilken rekkefølge ting skal utføres?
- Gjør layouten på teksten det enklere å forstå instruksjonene?
- Er materialene eller ingrediensene listet opp etter den rekkefølgen de skal brukes?
- Hvilke ord er brukt for å binde teksten sammen?

ARGUMENTASJON

- Hva er et argument?
- Hva er forskjellen på en skriftlig og en muntlig argumentasjon?
- Hvorfor vil noen skrive en argumenterende tekst?
- Hva handler den første setningen om?
- Hva er hovedargumentet?
- Tror du at løsningen som er foreslått vil fungere?
- Bruker forfatteren noen følelsesladde ord?
Hvilken tid er argumentasjonen skrevet i – fortid, nåtid eller fremtid?

RAPPORTER

- Hvilke emner kan man skrive en rapport om?
- Hva er spesielt med rapporter?
- Hva handler denne rapporten om? Handler den om et problem/tilstand eller en hendelse?
Har forfatteren gruppert ideene eller informasjonen på en måte som gjør det lettere å finne informasjon om emnet?
- Hvilke språklige virkemidler forteller deg at dette er en rapport?
Kan du skille mellom fakta og personlige meninger i denne rapporten?
- Synes du at du har funnet ut mye om dette emnet ved å lese denne rapporten?
- På hvilke andre måter kunne skribenten ha presentert denne informasjonen?

Mer litteratur om metoden:

Wegge, K. og Steen-Paulsen, M.: Veiledet lesing. Metodehefte med DVD. Cappelen; 2008
Cappelen forlag: Å lese for livet. Barn lærer å lese. Cappelen; 2003
Cappelen forlag: Simsalabim – vi leser. Lærerveiledning. Cappelen; 2003

